

Literatūra

RAŠTIJA
MENAS
MOKSLAS

NR. 218

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

IX METAI

JUOZAS ŠVAISTAS

SAVOJO KRAUJO ŠAUKSMAS

(Autoriui leidus, persispausdiname iš apysakaičių ir vaizdelių ELDORADO rinkinio, išleisto BENDRIJOS leidyklos Hannover, Vokietijoje. — Red.)

Paryčiu vienoje Čikagos psichiatrinė ligoninių padidėjo dar viena ligone. Tuo tarpu ji trūkiodama miegojo. Protarpiais pasigirdavo staugias smaugiama skausmo dejavimas.

Veidas išbalęs netgi pamėles. Dėl savo pilnumo ir apvalaus pavidalo jis atrodė gana jaunas ir malonus. Smulkios raukšlės nedrąsiai buvo susimetusios atviroje kaktoje ir apie akis. Šviesūs švelnučiai plaukai, kukliai suglaustyti ir kietai ant pakaušio susukti, berods buvo pradėję jau žilti. Ligonė galėjo turėti apie penkiasdešimt metų, o gal truputį daugiau.

Čia pat stovėjo pagyvenęs akiniuotas budintis gydytojas. Jis pasižiūrėjo į ligonę, pažiūpinėjo pulsą, pasiklausė kvėpavimo ir išėjo iš palatos sesers lydinas.

— Na, tuo tarpu patenkinamai. Gal ir visai gerai. Morfijo švirktas paveikė. Tik nežinia, ar ilgam. Jei nubustų ir pradėtų nerimauti, pabandykit vieną dozą bromo preparatų. Jei ir tai nepadėtų, tada veronal natrium. Tačiau labai atsargiai. Josios širdis man nepatinka: kažkokia apsvėlusį ir mieguista. Perdaug jau nutukusi ir sudribusi moteriškė. Jei matysit koks reikalas, perkelkit į vienutę. Ji nėra nei triukšminga nei labai pavojinga. Daugiausia psichiškai iškankinta ir pavargusi. Žymiai reikiasi persekiojimo manija. Dabar svarbu suteikti galimybę pailsėti, o paskui pažiūrėsime.

Gydytojas nusiėmė akinius, pabraukė pirštų krumpiliais akių vokus ir išsitiesė sofoje budinčiųjų kambaryje. Gailestingoji sesuo suprato, kad visi nurodymai baigti. Ji apėjo kelias palatas, apžiūrėjo ligones ir vėl grįžo į 22-ąją palatą.

Naujoji ligonė jau blaškėsi lovoje ir išplėstomis akimis bailingai ieškojo.

— O kame gi mano Petriukas? Jo vis nėra dar? Ir nebus? Nebus Petriuko? Vai...

Ji atsisėdo lovoje ir abiem rankom suspaudė sau galvą. Skausmas taip iškreipė jos veidą, jog, rodos, galva plyštų. Po to staiga nubloškė antklodę ir išmėtė kojas ant grindų.

Sesuo prišoko ir tvirtai sugriebė už pečių: — Na, kur gi dabar? Pagulėk dar truputį. Tuojau ir Petriukas ateis.

— Ne, ne! Aš tik telefonu... Telefonu jį iššauksiu. Juk galima? Nevada-Manhattan. Aš žinau: juk tai visai netoli. Vieną kartą jau šaukiau. Bet tai ne jis kalbėjo. Ne, ne! Visai ne jo balsas ir kalba. Juk jis amerikoniškai nemoka dar. Tik du žodžiai: "three months". Daugiau nieko. Viskas nutilo. Ką gi tai reiškia — three months? Aš žinau: mano Petriuką kur nors nudėjo jau... Vai, Dievuli, Dievuli...

— Dabar gulktamsta ir pailsėk. Aš tuojau viską išaiškinsiu ir pasakysiu. Gerai? — ramindama glostė sesuo.

Ligonė dar arčiau prisitraukė sesers galvą ir beveik į ausį patylom kalbėjo. Tuo tarpu akimis rodė į kitas toje palatoje gulinčias ligones.

— Ne, ne! Aš čia daugiau nebegulsiu. Visos jos mano persekiojotos. Matai, kaip gyvatiškai žiūri į mane ir tykosi įgelti. O gal

KAZYS BINKIS

SALTAS VĖJAS

ŠALTAS vėjas blaškos
Po miškus ir sodus,
Kur tiktai pažiūriu —
Reginys nuobodus.

Žiūriu į kalnelį —
Niūkso ten rugienos,
Liūdi ten berželis,
Liūdi vienui vienas.

Pilkas laukas stovi
Visas nutuštelėjęs,
O po jo tuštynės
Blaškos šaltas vėjas...

Ko gi tu tyli taip,
Tu, mano širdužė?
Ar bijai, kad šaltas
Vėjas smarkiai užia?

Ar bijai, kad viena,
Kaip ir tas berželis,
Tujei nepaliktum
Vidury naktelės?

Niekai, nebijoki!
Visa, ką turėjai,
Jau seniai išplėšė
Šalti šiaurės vėjai...

Tau tiktai beliko
Dainos tavo vienos,
Kaip berželis liūdno,
Pilkos kaip rugienos...

Nieks jų neatims tau,
Nebijok, širdužė...
Lai sau blaškos vėjas,
Lai sau sveikas užia.

čia ir Halina guli? Ana va, ten pasieny, ar gi ne jinai? Juk pažįsti šitą lenkę Haliną? Tik pšė, pšė... kaip žaltys. Visi jie lenkai — ir mano vyras, ir jo sūnūs, ir duktė Halina. Ir lenkiškai meldžiasi, tik lenkų bažnyčią tepripažįsta. Aš viena tarp jų ir visai svetima. O šita Halina visų pikčiausia. Ji senmergė ir biauri kaip ragana. Kažin ką ji bus padariusi mano Petriukui... Sunaikino jį, o dabar ir mane nori pribaugti. Žinau, kad jie riečia nagus į mano turtus... Apgink, sesute. Užstok, rūtela...

— Gerai. O dabar einam! Prašau chalata. Nuvesiu ten, kur nieko daugiau nebūs ir niekas nepersekos.

Ligonė lengvai pakluso. Ilgu pritemdytų šviesų koridoriūm sunkiai šlepsėjo drūtas naktinių baltinių rutulas. Jo višiuje vos išlindusi galva atrodė labai mažutė, keistai jaugusi. Keistai ji kraipėsi ir judėjo. Šalimais, laikydama už rankos,ėjo sesuo — aukšta, liekna pasidabruotom plaukų garbanom. Ji įvedė į vienutę ir tarytum motina lepino vaiką.

— Matai, kaip čia bus gera, malonu ir jauku. Galėsi ramiai, ramiai pailsėti. Gerai? Dabar prašau atsigulti. Aš užklosiu. Bus šilta, minkšta...

— Bet ir sesutė pasiliks čia?

— Na žinoma!

— Aš bijau. Kai būsiu viena, gali ateiti mano vyras, tasai lenkas, Halina, ir jie mane pasmaugs.

— Nieko nebijok — nieko neįleisim!

— Bet Petriuką įleiskit. Tuojau įleiskit, kai tik jis pasirodys. Girdi, sesute?

— Girdžiu. Petriuką tuojau įleisim, kai tik jis pasirodys...

Tą valandėlę sesuo paruošė vieną bromo tabletes ir įpylė vandens į stiklinėlę. Gana atsargiai, švelnumu šnekino ji:

— Labai naudinga ir malonu prieš užmiegant išgerti šalto, gryno vandenuko. Gerai? Išgersim?

— Vandenuko? — ligonė pavartė išplėtusi akis: — O čia kas? Antroje rankoje? Nuodai! Jie atsiuntė?! Ne, ne!

Ji tėsė atapakalia ranka. Tabletė nuriedėjo palovin, vanduo šliubtelėjo, apliejo sesers chalata ir patalinių kraštą. Antrą kartą pasiruošė sesuo ir vėl bandė:

— Ne, ne nuodai. Kas sakė, kad čia nuodai? Kaip gi aš duočiau tamstai nuodų! Čia toks saldainiukas. Gydytojas, ponas profesorius, parūpino tamstai. Jis labai geras, labai myli visus žmones...

— Ponas profesorius, gydytojas?

— Taigi...

Ligonė nebesipriešino. Išgėrusi arčiau pakvietė seserį ir paslaptinai pasakė jai:

— A testamentą aš vis dėlto padariau...

Pas lojarį surašiau. Mano geras senas bičiulis. Viską Petriukui užrašiau, o aniems išgraužk. Mano Petriukas labai teisingas ir doras vaikas, šventos Agotos duonos ir savo žemės žiupsnį atsivežė... Jis ne prastas. Aš jį pamokinsiu dar. Galės būti kunigu, inžinierium, daktaru... Kuo tik norės...

Ligonės liežuvis sunkėjo, vėlėsi. Kalba retėjo. Akių vokai užsivoždavo. Bet vėl nelauktai prasimerkdavo akys, ir iš lūpų išlėkdavo minčių skiautelės.

— Aš nenoriu, kad jis vargtų. Nžteko jam vargo... Mano giminė visi geri žmonės... Petriukas labai geras... Pirmasai mano vyras geriausias žmogus... Mano se... suo...

Akys kietai užsimerkė. Žodis nutrūko. Bet smegenys tebedirbo. Jos persijungė tik kiton plokštumon.

Mariotė beveik pusmergė, gal kokių penkiolikos metų. Viską puikliausiai atsimeina ir mato. Ne tik mato, bet ir pergyvena, jaudinasi, tarytum va dabar tebelakstyti po Purplius.

Purpliai — josios sodžius gimtinė. Ji pačiose Dzūkų krašto iščiose. Ramus, malonus kampelis, glaudžiai prisiliejęs prie Merkio. Paupio galusodės su savo pirtelėmis, daržinėlėmis, gurbais visai baigia šliaužti nuo kranto. Kad ne juodalksniai — tvirti, šakoti, gal ir nušliaužtų, krantas neaukštas, nuolaidus.

Jų sodžius jaukioj lygumėlėj. Toliau pušynėliai ir tankūs pušynai su eglynais. Kai papučia iš tos pusės vėjas ir saulė pakaitina dar, tik kvėpuok ir gardžiuokis. Toks skanumas, tiek judrumo pasidaros.

Anapus status kietas šlaitas, kaip sūris kirviu nukirstas. Ten Merkys putoja, šniokščia ir suka baisius verpetus. Šiapus ramiau. Čia daug tvynių, acaukų ir cikavadų. Čia plaukioja, turškia savo sodžiaus žąsys, antys. Čia ir lydžiai prisilaiko. O mekšrų ir kitokio mailiaus tarp ajarų, nendrių, kaip dumblo.

Mekšrų tai niekas žuvim nė nelaiko. Ligi soties lydžių. Piemenys iš dykumo prisigaudo rankomis pamerkės upeliuose upėtakių. Praveria nugaroj kukelius ir paleidžia ant virvučių, pririštų prie juodalksnių. Žiūrėk pavakare ar paryčiu jau ir narsto pasizabojęs lydys. Ale koks dičkis ir nesuvaldomas, kol užbumbina kočėlu per pakaušį.

Dėdė Anicėtas susiriesdamas spirdavosi, kad matęs čia pat Merkyje žilą apsamanojusį lydį. Ale tai bestija buvęs. Plaukia, sa- (Tęsinys 2-am psl.)

ko, kaip keltuva koks. Vanduo tik šiūpt šiūpt į abi puses. Anties ar žąsies nė iš tolo. Jei kuri užsižiopto, tai tik plekšt snukiu į papilvę ir numeta, kad nesipainiotų. Dėdė žiūrėjęs žiūrėjęs, kas gi bus toliau. Lydys mėgauja sau: čia paplaukia, čia vėl apsištoja besidairydamas. Tik vienu metu kad suburbuliuos, kad susimaišys vanduo. Dėdei bežiūrint jis prarijęs kitą lydį. Ale ir tasai bent pūdo buvęs.

Tikrovė buvo pamarginama pasakomis. O tos pasakos, juokai ir dainos, kaip spalvoti raštai audiniuose, kaip šventadienių rūbai, pakeldavo ir džiugindavo sielą gyvenimo kasdienybėse.

Ir duonos užteko, nors Naručio, Mariotės tėvo, namuose nemažai burnų buvo: be tėvų, trys broliai ir keturios seserys. Tik grikių kartais pristigdavo. Žiūrėk rudenio, kaip kokia pikta užmačia, ir susimeta iš Merkio laukinės antys. Ale debesys. Ir dažniausiai ant jų lauko. Ištaršo, išvaluzoja, kad nei grūdo nei pašaro. Tik graudu ir Dievą rūstini besikeikdamas.

Ateina žiema. Kokie pusnynai. Rytais trobiūkštės durys užverstos ir langai ligi stogo užkloti. Voliokis ir nardyk sniege, kaip pūkų pataluose. Baravykai jau suvarstyti ir sudžiovinti. Virtinės jų ant užlų. Ale kokie baravykai vien tik baravykėliai, patys sultingieji, iš po sodriųjų samanų. Didžiųjų nieks nerenka, kojomis spardo. Jų kaip mėšlo miškuose. Ir uogų prisivirinta, visokių. Pilvoti palivonai pūpsio viralinė. Dabar miškas tik vyrų karalystė ir geriausi uždabariai. Antroji rugiapiūtė jiems prasideda. Kerta ir veža medžius, malkas, kur nurodo miškų pirkliai.

Kai šalčiai užsvilina, tvoros paukščiukai ir miške medžiai traška, kai naktimis toks šaltas šaltas pilnu veidu žvelgia mėnulis, alkani vilkai pradeda staugti, ligi sodybų prisikalena. Sodžiaus šunes nebe loja, bet žviogti pradeda. Tada jau ir vakarais baisu. Tik lendi kur nors į minkštus patalus arba susirangai kertelėj ant šilto plataus plukto molio pečiaus.

Kažin ko būtų sulaukusi Mariotė tuose savo Purpliuose, jei ne karas. Ore smarkiai pakvipo paraku. Daug daugiau prisidėjo rusų kariuomenės Varėnos smiltynuose ir miškuose. O Varėna ne taip toli nuo jų. Viskas tuojau paaiškėja.

Visų vyrai kovingo amžiaus didžia susirūpino. Visus juos apėmė nerimas ir sunkiausias galvosūkis, kaip čia išsisukus. Tada du vyresnieji jos broliai ir sako: "Gana lieti kraujas už ruskį! Tegų jis sau pasikaria. Užtenka, kad trejus metus atitriūbinom jo vaiske. Ryt į Merkinę pas Zalčiką ir — pašvilpk tu mums".

"Ir aš su jumis! Juk žadėjot paimti, kai važiuosit Amerikon", — karštai prišoko Mariotė.

Motina nepatenkinta, netgi su pykčiu sušnairavo: "Tau vis kad išlėkus. Vis nenuirimsti namuose, kaip ta kregždė savam lizde".

Tėvas tik nusišypsojo ir tarytum subarė motiną: "A jau kalgi jai ir nepavažiuoti, jei tik turi akvatos. Mergų man užteks iki valiai. Dar ko gero, žiūrėk, tu vėl man sugraibysi kokią. Juk tau ant tų mergų sekasi".

Kai Vokietijos pasieny dundėjo patrankos ir likusius Lietuvoje vyrus varė per komisijas, jau jie buvo Amerikoje. Čia keliai išsiskyrė: vienas brolis nuėjo į stokjardus, antras — į mainas anglių kasti, o ji pateko siuvyklon.

Pristatė prie apikaklių. Iš pradžių buvo mokinė, mokėjo už valandas. Paskum, kai įgudo, gavo dirbti vienetais ir atlyginimas nuo apikaklės. Svarbu, kad uždirbtų ne mažiau, kaip nustatyta savaitinė norma. Kas daugiau laimikis. Priešingu atveju — lengvas kelias į gatvę.

Ir prasidėjo vien tik apikaklės — rudos, mėlynos, pilkos, juodos. Per dieną dešimtys, per mėnesį šimtai, o kiek per dvidešimt metų. Rodos, viso milijoninio miesto švar-

KUR TAVO DAINOS

Kazys Binkis

KUR tavo dainos? Kur sapnai? —

Giria tyliai niūniavo.

Gelsvi paklausė putinai: —

Kur atminimai tavo? —

Paklausė miškas: — Kur sapnai? —

Ir kalnas patylėjęs

Paskui paklausė nedrašiai,

Paklausė miško vėjas.

— Kur mano dainos ir sapnai? —

Nebeminėkit jų, —

Jie vysta jau seniai, seniai

Tarp lapų vystančiųjų.

kų apikaklės vien tik kruopštus jos rankų ir adatų darbas. Toks kruopštus, kad vedant dygsnį prie dygsnio, siūlę prie siūlės net akyse pradėjo reibti ir temti. Siūlo nebeįverdavo pro adatos skylutę. Teko kreiptis pas optometrą ir susipažinti su amerikoniškais akiniais.

Dienos slinko nuobodžiai ir vienodos. Tik dirbtuvė ir toli priemiesty skurdus pigus kambarys trise su tos pat siuvyklos merginomis. Vis skuba, pasiutusi mašiniška skuba. Vos spėja pasiruošti maistą, pavalgyti, pailsėti ir vėl skubiai į darbą. Valgis, poilsis, darbas ir doleriai. Daugiau nieko.

Darbas ilgas, po dešimt ir daugiau valandų per dieną. Oras siuvykloj visada sunkus, nepasotinąs plaučių. Žiemą troškina ir skauda galva nuo visų šildytuvų. Vasarą vėl karšta, tvanku — šūtas ir prakaitas. Išėina į gatvę — vien tik apikaklės — rudos, mėlynos, pilkos, juodos. Lenda, zulina akis ir užtemdo viską. Įkyriai erzina, kankina. Kitos sulamdytos, apspurusios, riebiu prakaitu tirštai apveltos. Ir gaila: kokios jos švarios, dailios ir lygios buvo atiduotos iš rankų.

Laukia sekmadienio, bet ir tas pranyksta, kaip sapnas. Čia reikia apsiskalbti, vienas kitas drabužis susitvarkyti. Čia rūpi ką nors sutikti, pamatyti, kur nors į viešesnę pasirodymą nueiti. O kartais tokia prislėgta, pamesta, niekam nereikalinga pasijunta, kad krinta į lovą ir nežino, ar išsisi ar kenčia susikrimsi.

Kūnas paslikas pamestas lovoj, o siela pabėga. Ji toli toli kažkur plaukia lengvu šviesiu debesėliu. Susivokia, ogi Purpliai. Dažnai, dažnai ir dirbtuvė, ir kambarys, ir mieste pasiilgsta jų. Padvelkia toks lengvas gaivus savųjų laukų, pievų oras. Vieversiuokai spirgėdami tirlena, plazda giedrioj žydrynėj. Ogi pušų kvapas, jaunųjų sprogstančių pušelių sodrus kvepėjimas. Gegutė tik juokiasi, kvatoja. Jai pritaria volungės, dagiliai. Laukiniai karveliai svajingai ūbauja. Merkyje taškos, šokinėja žiezulos, meksrai, ir lydziai narsto.

Plačiai iškilmingai sidabro dūžiais dann! dann! skamba Perlojos varpai. Saulė skaišti, maloni, šventadieniškai linksmas. Visur tokia palaima, tokia jauki ramuma. Baltos, margos skarelės, paraityti sijonai, pilki švarkai, raiti, važiuoti kaip upeliai srovena į savo mielą bažnyčią.

Po bažnyčios, grįžus mama, šūkaujama, būriuojasi jaunimas. Tuojau dainos. Kad užtraukia sutartinę, nutirpsta visas ligi paskutinės gyslės. Ligi padangių pakelia. Čia dainos, o čia žiogų kadriliai, lakštingalų suokimas. Aibės jų paupiais. Tik lenktyniuojasi, plyšta ligi vindurnakčių.

Būdavo ir darbo, sunkaus darbo, bet jis neužguldavo tokiu slėgimu ir prievarta. Neatimdavo visų dienų ir viso gyvenimo ligi beviltiškumo. Ir dirbant būdavo laisvesnių protarpių. Dažnai darbą palydėdavo daina, vienas kitas juokas. O pasišnekėti galėjai, kiek tik tau lenda. Padirbai, paskubėjai, bet kažkaip nejuociomis, vis pasilikdamas laisvas. Ir to laiko, rodos, maris būdavo. Darbas savaimė paskęsdavo jose. O čia ne laikas sutirpdo darbą, bet priešingai — darbas suryja visą laiką ir taip išvargina, kad nežinai, kada atsigausi.

Dirbi ir bijaisi su kaimynu šnektelti, saugais, kad garsiau neprasijuoktum. Tuojau ir nratai pasipiktinusi bosą, beartėjantį prie tavo darbo stalo. Nuolat jis seka.

Kaip nejuociomis prasidėjo vizijos, taip ir nelauktai ir nutrūko jos. Šamonė vėl sugražino į tikrovę. Vėl girdi už savo lango tą patį tramvajų triukšmą, žviegimą, sunkvežimių bildesį. Mato — beveik nieko nemato. Sena pajuodavusi gretimo namo siena. Mažas erdvės tarpelis. Pro jį pašas dūmų ir dulkių užtrauktas dangus. Nei dainų, nei juoko, nei paukščių giesmių.

Dar didesnis graudumas gnaužia širdį. Ilgesys didėja. Toks skausmingas ilgesys kaupiasi, bręsta, kaip kūno skaudulys betvinkstas pratrūkti ir išmesti visą liguistumą. Iš pradžių tas ilgesys drumstas, be aiškaus pavidalo. Bet nuolat brandinamas ilgainiui išryškėja. Net nuostabu kokia paprasta ir džiugi mintis iš to puoselėjamo ilgesio išsprogsta. Tarytum žavus stebuklingo kvapo žiedas beviltiškai lapuojančios ir vis nepražystančios kambarinės gėlės. Svaigi mintis: "O kad vėl nors kartą pamėginus pamatyti Lietuvą!"

(Dra. Auština)

AUDRA DĖL S. SHARPOS KNYGOS

Š. m. spalio 28 d. Naujienose tilpo straipsnelis apie naujai pasirodžiusią Samuelio Sharpo knygą "Poland: White Eagle On a Red Field" (Lenkija: baltas erelis raudoname fone), kurią išleido Harvardo universitetas ir kuri sukėlė pasipiktinimą emigraciniuose lenkų sluoksniuose dėl joje atstovaujamo nepalankaus nusistatymo Lenkijos atžvilgiu. Lenkai apgailestavo, kad amerikiečiai, perskaitę šią knygą, nerodys to palankumo, kokį dabar rodo Lenkijos išlaisvinimui. Buvo projektuojama išleisti atskiras brošiūras ir jomis išsklaidyti klaidingas ir Lenkiją įžeidžiančias Sharpo sugestijas.

Paskutinėmis dienomis lenkų spauda tiesiog mirgėte mirga nuo minėtos knygos komentary. Atsiliepia ne tik Amerikos, bet ir Anglijos bei Europos lenkai. Sakoma, kad niekas ligi šiol Vakaruose nepadarė lenkams tokios didelės dvasinės skriaudos, kokią padarė "buvęs Varšuvos advokatūros aplikantas ir Lenkijos pilietis Samuel Sharp", parašydamas minėtą knygą, kurioje per 300 puslapių bandoma įrodinėti, kad būtų nonsensas reikalauti "laisvos ir nepriklausomos Lenkijos". Esą Sharp savo įrodinėjimus pateikia tokiu "šaltu objektivumu", kad skaitytojas, kuris yra ištikinęs Sharpo lenkiškumu ir Lenkijos reikalų žinojimu, jam patikės visu šimtu procentų. O autoriaus įrodinėjimai Lenkijai ir lenkams esą labai pavojingi.

Vienas griežčiausių Sharpo teigimų yra tas, kad Lenkija, kaip valstybė, buvo ir yra grynas nesusipratimas, kad ji niekada nevaidino Europoje kitoms valstybėms prilygstančio vaidmens. Praeityje Lenkija yra buvusi tik "jėgos tuštuma" (power vacuum), kuri visada skatino savą kaimynus agresijai. Išeinant iš šitų teigimų, daromos išvados, kad ir ateityje Lenkija neturės galimybių, nes neužsitarnauja būti laisva.

Norėdamas savo teigimus paremti, S. Sharp šalia kitko naudoja ir žymiųjų žmonių citatomis. Pvz. Telletrand yra pasakęs, kad būdamas geras europietis, jis neapkenčia lenkų. Briand taip pat panašiai išsireiškęs apie lenkus. Net pats Pilsudskis yra pavadinęs lenkus idiotų tauta.

Apžvelgdamas Lenkijos istoriją, Samuel Sharp neranda joje dėmesio vertų asmenybių. Jis rašo, kad po trečiojo padalinimo Lenkija nepasidarė tarptautinė realiosios politikos problema, bet tik savotiškas simbolis. Politiniai lenkų vadai ir karininkai po trečiojo padalinimo išemigravo į užsienį, bet vieni jų išvyko todėl, kad galėtų dirbti Lenkijai, o kiti tik todėl, kad galėtų (Tąsa 3-čiam psl.)

“muštis (kariauti) dėl pačio mušimosi”. Krašte likusi bajorija greitai prisitaikė naujoms aplinkybėms, o kaimiečiai beveik jokios permainos nepastebėjo. Aristokratija nesirūpino Lenkijos nepriklausomybe ir net buvo patenkinta kaimynų okupacija, nes Lenkijos padalinimas sumažino jos išlaidas, kurios anksčiau susidarydavo ryšium su seimeliais ir rinkimais.

S. Sharp aprašo eilę istorinių Lenkijos asmenybių ir jas nuvainikuoja. Jeigu kurios jų jo nuomone, ir turėdavo didesnių planų bei polėkių, tai tie polėkiai visada, kaip į mūrą, atsidauzdavo į Lenkijos diduomenę, kuri niekada neparodė subrendimo laisvės ir valstybės reikalams. Čenstakavos gynimas nuo švedų antplūdžio nieko bendra neturėjęs su patriotizmu, bet buvęs tik “katalikiško uolumo” apraiška. Sobieskis buvęs tik Habsburgų valios vykdytojas. Kosciuszka — tik avantiūristas ir “persisamdęs karys”. “Netiesa, rašo Sharp, kad Kosciuszka atvyko į Ameriką kariauti už jos laisvę, nieko už tai nereikalaujamas.” Po savo nevykusios meilės aferos Kosciuszka pasiryžęs įstoti į saksų armiją, bet atsitiktinai pakliuvęs į Ameriką ir atsiradęs jos armijos eilėse. Bet ir čia jis ne tiek kariavęs, kiek bylinėjęs su kariuomene dėl savo pajamų. Išvada aiški: Kosciuszka buvęs atsitiktinis emigrantas ir paprastas “persisamdęs karys”.

Panašiai buvę ir su Pulaskiu. Jis atvykęs į Prancūziją be cento, bet įsitikinęs savo karišku genialumu. Kurį laiką dvejojęs: nusizudyti ar verstis prekyba. Bet Benjaminas Franklinas pakvietęs jį į savo armiją. Savo samprotavimus apie Pulaskį autorius baigia Lafayetto citata, kurioje sakoma, kad “generolas Pulaskis turi leitenanto smegenis”.

Kiek palankiau autorius vertina karalių Batory, kuris pasižymėjęs diplomatiniais sugebėjimais. Jis, esą, visiškai nenorėjęs kovoti su turkais, bet metęsis į karą tik todėl, kad norėjęs susilpninti Vatikano teikiamą Maskvai ir Habsburgams palankumą. Apie kitus Lenkijos karalius bei vadus, pradėdant Mieszko I ir baigiant paskutinių laikų lyderiais, Sharp atsiliepia labai neigiamai. O lenkų diduomenę laiko preke, kurią galima visada nupirkti. Esą, tiek pat vertintina ir naujoji Lenkijos inteligentija, nes ji paveldėjusi buvusios diduomenės ydas.

Šių laikų ir netolimos praeities lenkų vadus jis taip pat išjuokia. Liaudininkų vadas Vitos, esą, įsigijęs populiarumą masėse pigiomis priemonėmis — kaklaraiščio nedėvėjimu. Dmowski — didžiųjų galybių įrankis. Paderewski — nelabai ir nevisada dirbęs Lenkijos naudai. Mikolajczykas — Anglijos instrumentas.

Pagrindinė Sharpos idėja yra ta, kad klaidinga būtų stengtis atstatyti Lenkijos nepriklausomybę. Pirmoje eilėje Lenkija yra Rusijos įtakų sferoje ir joje turi pasilikti. Sharp yra įtakų sferų pasidalinimo tarp Amerikos ir Rusijos šalininkas ir ta kryptimi veda pagrindinę savo knygos mintį.

Komentuodami šį leidinį, lenkai stengiasi apkaltinti Sharpą probolševikinės politikos palaikymu. Lenkų kilmės kongresmanas Machrowicz (D. Mich.) specialiu laišku kreipėsi į Laisvosios Europos Komitetą, informuodamas apie šios knygos pasirodymą. Lenkų organizacijų vadai reikalauja, kad “jeigu Sharp dirba Laisvosios Europos Komitete, tai jis turi būti iš savo pareigų pašalintas”.
D. D.

Nauja Juozo Švaisto knyga
(Atkelta iš 1-mo puslapio)

PETRAS ŠIRVOKAS

230 psl. įdomiausių lietuviškų nuotykių.

Kaina \$2.75. Kreipkitės į:

NAUJIENAS, 1739 S. Halsted St.
CHICAGO 8, ILLINOIS

KAZYS INKIS

J. ATEJO

J. atėjo paskutinė
Mano sodo aplankyti
Taip tykiai, lėnai, iš lėto...
Medžiai ošė nusimine.
Lapai patylomis krito.
Pasakiau jai, kad tylėtu.
Kad tylėtu taip, kaip aš,
Taip, kaip lapai prieš nukrisiant.

Patylėjo.
Pažiūrėjo.
Šypelėjo.
Ir išėjo...

Tiktai medžiai, tiktai vėjas
Užė vieni nusimine
Ilgia maldą vakarinę.
Lapai patylomis krito.
Ji išėjo paskutinė.
Metas vartai uždaryti...

JONAS BALYS

UŽBURTI LOBIAI

87. Visai neturtingas žmogelis vieną šv. Jono naktį ėjo jėškoti prapuolusių jaučių. Užėjo jis per papartynus. Ir kai tik tuo metu žydėjo papartis. Jam beeinant kaip tik paparčio žiedas užkrito už jo nuginės autskarių. Tik [staiga jo] protas nušvito: jis jau visa žino, kas kur tik yra. Jis ir pamatė, kad po jo kojomis negiliai žemėse yra katilas aukso. Jis tuos pinigus išsikasė ir nešasi namo. Beidamas pavargo, atsisisėdo ir persiavė kojas. Paparčio žiedas ir vėl iškrito, jis ir vėl nieko nežino, nieko neatmena. Bet tų pinigų, kuriuos jis rado, užteko jo visam amžiui, — buvo visą amžių bagotas ir laimingai gyveno. (J. Indriūnas, 85 m. a., Duokiškio bk. Užr. B. Zaleskis, 1928.III.12. LTA 10b/122).

88-89. Priedas: sugrįžtas pinigas

88. Kaimynas Ungurys ketvirtadienį gavo iš Amerikos tūkstantį rublių. Ėjo jis pro smuklę. Užėjo jį, išgėrė buteliuką ir, neturėdamas smulkesnių, davė rublį smuklininkui už degtinę, o smuklininkas jam grąžos atidavė 80 kapeikų. Mat, buteliukas kaštuodavo 20 kapeikų. Parėjo kaimynas namo, norėjo pasirodyti pinigus pačiai. Išsiėmė piniginę, žiūri — piniginė tuščia, o pinigų nė kapeikos nėra. Neradęs pinigų pasikvietė daugiau kaimynų ir nuėjo pas smuklininką, iškratė jį ir rado pas smuklininką 999 rublius ir 80 kapeikų. Jie padarė savo teismą smuklininkui — primušė jį. Tada smuklininkas prisipažino, kad jis nevalgė pinigų, bet kad jis turi užburtų 80 kapeikų, kurias atidavė kaip gražą — tos 80 kapeikų atvedė jam 999 rublius. Užburti pinigai yra gyvi, jie patys iš vieno piniginės gali pereiti kiton, iš vienos kišenės kiton. Ne tik jie patys sugrįžta pas burtininką, bet jie dar nusiveda ir visus kitus pinigus, esančius su jais piniginėje. (O. Siliukienė, 90 m. a., Kurėnų k., Ukmergės v. Užr. P. Valeika, 1932.XII.26. LTA 397/92).

89. Kitą kartą Raseinių mieste buvusi žydėlka, kuri pirkdavusi bulves ir užmokėdavusi dviem grivenom brangiau, bet kuomet ji pasitraukdavusi nuo vežimo, tai piniginė jai nebūdavę pusės ar viso rublio. Švagždys pasakoja: “Kartą nuvežiau ir aš bulves. Atėjo ji pas mane, nupirko, užmokėjo dviem grivenom brangiau. Aš jau buvau iš senų žmonių girdėjęs, kad užceravotą pinigą reikia apspjauti. Aš gavęs apspjoviau, parvažiavau namo — pinigas tebesas. Nuėjau į Viduklę, paprašiau papirosų. Užmokėjau tas dvi grivenas ir parėjęs namo, žiūriu — tos pačios dvi grivenos [tebesą pas mane]. Po to nunešiau jas į Jukainių kelio kryžkelę, iškasiau duobikę ir įdėjau. Nuo to sykiu pinigai daugiau nesugrįžo.” (J. Švagždys, Jukainių k., Viduklės v. Užr. J. Čepaitis. LTA 783/286).

Baisiau už Maupassant'a

Tur būt, daugelis dar atsimena neseniai “Drauge” vieno dorovininko pakeltą triukšmą Maupassant'o novelių lietuvių kalba pasirodymo proga. Tik mūsų kultūrinio lygiu galima paaiškinti to “protesto” atsiradimą, o taip pat reikalą po to šitam “literatūros žinovui” aiškinti, kad Maupassant'as buvo didelis rašytojas, kad jam dėl to leistina literatūriškai traktuoti bet kurią temą ir kad tikras menas, iš viso, negali būti nepadorus.

Šiandien norėtume atkreipti “Draugo” doros sargybos dėmesį į vieno jų idėjos draugo, garsaus katalikų rašytojo Graham Greene kai kuriuos puslapius. Štai dviejų seserų pasikalbėjimas iš jo romano “Tikrovos laukas” (“It's a Battlefield”):

“... Paskui aš atsikėliau ir apsilvilkau. O jis pašaukė taksį, ir mes susitarėm, kad rytoj vėl susitiksim. Tai ir viskas.

Po to Milly paklausė:

— O ką tu darysi rytoj?

— Tur būt, lygiai tą patį, — atsakė Kay. — Sveika mergaitė turi juk išsidūkti. — Ji atsilošė lovoje ir ištiesė kojas prieš save. — Tau, Milly, tiesą sakant, turi būti biauuru, — tarė ji, tai darydama. — Tu juk išstisęs mėnesius neturėjai vyro. Tai tikriausiai nesveika.

— Aš neįstengčiau taip padaryti, — atsakė Milly. — Negalėčiau su svetimu žmogum. — Staiga jinau nusigręžė nuo veidrodžio ir paklausė Kay tyliu, šurpiu ir keistai nekaltu balsu: — Kaip tai būna su svetimu žmogum?

— Na, čia tai jau perki katę maiše, — atsakė Kay. — Kartais pasitaiko nuostabus vyras. Kartais dėl to neapsimoka nė nusiauti.

— O kaip buvo šįvakar? — paklausė Milly sausu, lūžusiu, vaikišku balsu.

— Hm, ne taip jau blogai, — atsakė Kay. — Kad tik jis nebūtų tiek daug snekėjęs! Aš pažįstu kitą, kurį aš beveikčiau, bet ne visuomet gali turėti tai, ko nori...”

Taip filosofuoja apie meilę aštuoniolikos metų mergaitė to anglų rašytojo romane, ir autorius duoda tą pasikalbėjimą visai ramiai, “objektyviai”, be jokio pasipiktinimo, be jokio komentaro. Pora puslapių žemiau jis su tokiom detalėm aprašo fizinę Milly (kitos sesers) meilę su jos vyro broliu, kad greta to Maupassant'as atrodo tinkamiausias autorius skaityti mergaitėms, besiruošiančioms stoti į vienuolyną.

Ar nevertėtų “Draugo” literatūrinės “eistkos” specialistui pakelti balsą ir prieš cituotųjų pastraipų autorių—Graham Green, juo labiau, kad pavojus iš jo knygų kyla nepaprastai didelis, nes jis yra žinomas kaip specifiskai katalikiškas rašytojas, rašo labai daug ir yra išverstas į visą eilę svetimų kalbų? Jo daromoji žala yra juo didesnė, kad jo talentas (kurį jis neabejotinai turi) toli gražu nesiekia Maupassant'o ir kad jis apie viską kalba nepalyginti grubiau.

Kviesdami literatūrinės dorovės sargybinius į kryžiaus žygį prieš Greeną, dėl visko primename, kad katalikiškoji vokiečių enciklopedija “Der neue Herder” (1949 m. leidinys, 2 šas., 1464 skiltis) apie Greeną atsiliepia su didele pagarba, kaip apie žymų romanistą, kurio raštai “stovi šalia dabartinės prancūzų katalikų literatūros.”

J. P.

KAI KAS IŠ KNYGŲ

Sholem Asch, pagarsėjęs biblinio turinio knygų autorius, išleisdino naują knygą, kurioje aprašomas jau šių dienų prekybininkų gyvenimas. Vyrauja sąžinės, moralės, vidujinės kovos motyvai. Pagrindiniai veikėjai yra žydų ir lenkų imigrantų šeimų nariai.

3 — NAUJIENOS — CHICAGO 8, ILLINOIS
1953 M. LAPKRIČIO 23 D., ŠEŠTADIENIS.

KALBOS DALYKAI

REDAGUOJA
DR. P. JONIKAS

AMERIKOS LIETUVIŲ KALBA

(Tęsinsys iš Nr. 269.)

XXXVII. LIETUVIŲ KALBOS
MOKYKLOS BOSTONE IR
JO APYLINKĖSE

Apie lietuvių kalbos mokyklas Bostone, Cambridge'uje ir West Lynne (netoli nuo Bostono) parašė man Stasys Michelsonas. Tai tas pats Michelsonas, kuris daug metų redagavo "Keleivį" — tą populiariausią, visiems Amerikos lietuviams suprantamą ir labiausiai mėgiamą savaitraštį. Jis visada rašė lengva, gražia, nuo Lietuvos kaimo nenutolusia kalba. Labai gyvomis savo apžvalgomis ir jautraus humoro kupiniais feljtonais jis pasigavo tūkstančius skaitytojų — amžinų skaitytojų, nes jie skaitė ir skaitys "Keleivį" iki paskutinio kvapo iš savo krūtinės. Ir šitas didelis Amerikos lietuvių šviestuolis ir draugas štai ką man parašė apie lietuvių kalbos mokyklas Bostone ir jo apylinkėse:

"Beje, tūlas laikas atgal draugas manęs klausė, ar buvo Bostone kokia nors lietuvių kalbos mokykla? Būti buvo, bet kokiais metais, negalėčiau pasakyti. Apie 40 metų atgal tokią mokyklą vedė 'keleivietis' Petras Naudžius. Vėliau pamokas duodavo Jonas Smelstorius, irgi 'keleivietis'. Bet tai buvo pamokos suaugusiems. Vėliau buvo gautas leidimas iš miesto naudotis South Bostono Lincoln Public School patalpomis vasaros metu lietuvių kalbos pamokoms vaikams. Mokinau aš pats ir Zuzana Puišiuotė (dabar adv. šalnienė). Tos pa-

mokos tęsėsi 3 vasaras. Be to, mano pastangomis buvo suorganizuotos lietuvių kalbos pamokos suaugusiems Cambridge ir West Lynne, netoli Bostono. Pamokas duodavau aš pats, po 2-3 vakarus į savaitę. Jos tęsėsi porą žiemų.

"Dabar South Bostone yra įsikūrusi jau kiek pastovesnė lietuvių kalbos mokykla, nes privažiavo 'dipukų', kurie stengiasi savo kalbą palaikyti ir vaikus jos išmokyti. Ji laikosi prie parapijos ir naudojasi jos patalpomis. Mokytojauja ir vadovauja K. Mockus, profesionalas mokytojas iš Lietuvos ir atvykęs Amerikon kaip 'dipukas'. Čia pridėdu iškarpa iš 'Keleivio' apie tos mokyklos šių metų mokslo pabaigtuves.

"Tai viskas, ką aš šioje valandoje galiu Jums apie tas mokyklas pranešti."

O štai ta ištrauka iš "Keleivio" (1953 m.).

"Keleivyje' dar nebuvo minėta, kad birželio 15 d. Bostono lietuvių šeštadieninė mokykla baigė ketvirtuosius mokslo metus. Susirinko mokiniai (jų buvo per 150, dešimts klasių), tėvai, mokytojai ir būrelis svečių. Tėvų komiteto pirmininkas inž. K. Baranauskas supažindino susirinkusius su šeštadieninės mokyklos būkle, o mokyklos vedėjas K. Mockus paskelbė mokslo metų baigimo rezultatus ir įteikė mokyklą baigusiems pažymėjimus. Keturios mergaitės ir trys vaikinai, daugumoje jau koledžių studentai, išėję lietuvių kalbos ir lietuvių literatūros kursą, prilygstantį Lietuvos gimnazijų programai.

Banellis of Utah

Nationally Recognized Smoked Turkey
Crossroads of the West
LOGAN, UTAH

Jūsų dovanų sąrašui:
Obelėmis Banellio išrūkytos
RINKTINĖS KALAKUTĖS

Siunčiama bet kur J. A. Valstybės
ISRŪKOMA PAGAL UZSAKYMĄ
Užsisakykite iš anksto

Mano tėvas šio šimtmečio pradžioje atsivežė iš Lietuvos receptą paukštienai skaniai išrūkyti. Tą patį receptą mes dabar naudojame Banellio rūkytoms kalakutėms, kurios siunčiamos į visas J. A. Valstybių vietas. Mes paruošiamė pagal lietuvišką skonį ir siunčiame bet kuriuo metų laiku. Tačiau daug mūsų draugų užsisako juos Kalėdoms ar Naujiems Metams. Mes jau turime įsigiję daug savo draugų Cicero ir Chicagoje. Daugelį jų Jūs gal net pažįstate.

Rūkytas kalakutas ypatingai skanus valgyti su lietuviška rugine ar kuria kita juoda duona. Jį gavus galima tuoj pat piaustyti ir valgyti. Jo visiškai nereikia šildyti. Supiaustytą duokite jį su kitais lietuviškais patiekalais, pvz. bulvėmis su rūgščia grietine. Duokite prie jo gero šalto gėrimo, kaip vaisių sūka ar punčas. Prie rūkyto ka-

lakuto labai tinka daržovės, kaip pupelės, Briuselio kopūstai, kalifijorai. Pridėkite bruknių soso ar Jūsų pačių namuose pagamintos uogienės, ir Jūs turėsite jau pilnai paruoštą vaisių patiekalą.

Užsisakykite rūkytą kalakutą mažiausiai prieš dvi savaiti. Jums gali jo prireikti Padėkos Dienai, Kalėdoms ar Naujiems Metams. Kalėdoms jį užsisakykite jau pirmąją gruodžio (December) savaitę. Mes siunčiame 8 sv., 10 sv., 12 sv., po \$1.75 už svarą. 8 svarų kalakutas bus pasiųstas Jums ar Jūsų draugui, kuriam Jūs užsakysite, už \$14.00; 10 sv. — už \$17.50; 12 svarų kalakutas dideliu būviui kaštuoja tik \$19.25.

Ruoškite šiais metais koki nors pasilinksminimą lietuvišku papročiu. Užsisakykite puikų Banellio rūkytą kalakutą.

Edmund A. Banellis

"Visa eilė lietuviškųjų organizacijų įteikė mokyklą baigusiems ir kitų klasių geriausiems dovanų — naujų lietuviškų knygų. Mokiniai pasirodė su trumpa programa, o tėvų komitetas pavaišino visus susirinkusius užkandžiais. Ta proga mokyklos rėmėjai — tėvai ir Lietuvių Kultūros Rėmėjai — papildė mokyklos kasą,

kad galima būtų nors iš dalies atlyginti susidariusias skolas mokytojams. Didžiausią auką davė p. J. P. Tuinila — \$20. Iš svečių tarpo sveikinimo kalbas pasakė Lietuvos garbės konsulas adv. A. Šalna ir klebonas kun. P. Virmauskas."

Šitą "Keleivio" korespondenciją čia sudėjau daugiausia dėl (Tęsinsys 5-me pusė.)

SUTVARKYKITE LAIKU SAVO AUTOMOBILĮ STASYS DAPKUS

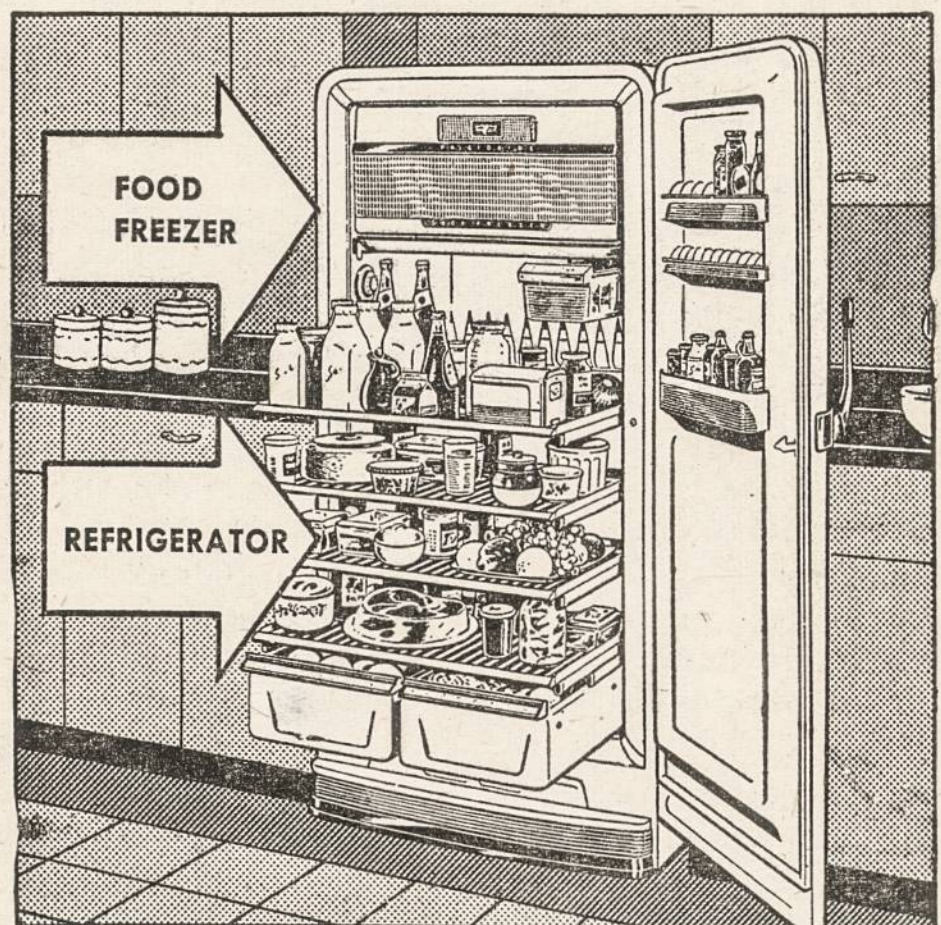
3255 SO. UNION AVENUE Tel. CALUMET 5-1127
Prityręs mechanikas, turįs moderniausių įrankius, gerai ir nebrangiai pataiso karoseriją ir nudažo, taip pat sureguliuoja

motorą, kad taupiau naudotų benzina ir alyva. Dirbtuvė yra 3231 So. Lowe Ave., įvažiuoti reikia iš alėjos. Kas negali atvažiuoti į dirbtuvę, skambinkite telefonu susitarimui.

Here!

Famous Cycla-matic Frigidaire with the "NEW IDEAS"!

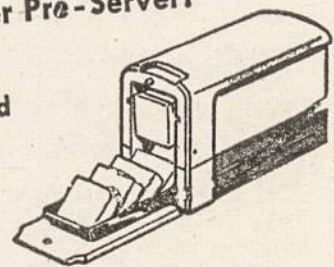
With low down payment,
small monthly payments,
BIG trade-in allowance!

Model 15-106
LIBERAL TRADE-IN
ALLOWANCE

See the wonderful new Butter Pre-Server!

What an Ideal Keeps butter at safe temperatures—serves it sliced in easy-spreading pats!

Another Cycla-matic
NEW IDEA!

- Big separate Food Freezer holds up to 47 pounds of frozen foods
- Roomy fresh-food compartment with automatic, safe Levelcold—and Cycla-matic Defrosting that banishes frost before it collects
- Famous Frigidaire Roll-to-You Shelves—sturdy, rust-proof, all aluminum—glide out all the way
- Quickcube Ice Trays with Instant Tray and Cube Release
- Dozens of great new Ideas for smoother, better food-keeping service!
- Powered by the Meter-Miser—best-known cold-maker of them all
- Built and backed by Frigidaire and General Motors

ASK ABOUT ALL THE NEW FRIGIDAIRE FOR 1953!

GARRICK MUSIC SHOPS

4141 W. Madison St.

Sacramento 2-2025

(Tęsinys iš 4-to psl.)

to, kad parodyčiau skaitytojams, jog naujieji lietuviai rūpinasi lietuvių kalbos išlaikymu ne mažiau, kaip ir senieji rūpindavosi. Skirtumas tik tas, kad jie mažiau bėdų turi, būtent, tik vieną—tą amžiną kultūros priešą — pinigų stoką; o profesionalių mokytojų jiems visai nestinga. Tačiau seniesiems Amerikos lietuviams visada trūkdavo ir pinigų, ir mokytojų, ir patalpų. Tiesą pasakius, tai čia profesionalių lituanistikos mokytojų tada visai nebuvo.

Buvo So. Bostone ir jo apylinkėse ir daugiau lietuviškų mokyklų. Vieną jų suorganizavo sandariečiai ("Sandara" tada ėjo So. Bostone) 1917 m. Lietuvių kalbą dėstė Dr. Jonas Jonikaitis, o matematiką Adolfas Dambinas, kuris, rodos, pirmas lietuvis baigė technologijos kursą garsiam Harvardo universitete. Po Jonikaičio ir Dambino lietuvių kalbą dėstė Vincas Šliakys (tada "Sandaros" redaktorius), o matematiką Gabrėnas. Šliakys išvažiavo į Lietuvą 1924 m., ir su jo išvažiavimu *Lietuvių Kalbos Mokykla*, įkurta, kaip jau sakiau, So. Bostone sandariečių pastangomis, užsidarė.

So. Bostone buvo įkurta *Lietuvių Žinyčia*, kuriai vadovavo Kubilius. Jis čia laikė ir lietuvių kalbos mokyklą. Lietuvių kalbą dėstė jo žmona Ona Kubilienė ir Paltanavičaitė. Mokykla išsilaikė nuo 1925 m. iki 1934 m. Tas pats Kubilius buvo

JEIGU JŪSŲ KOJOS NIEŽTI,

dega, skauda, — vartokite ZALB, ir vėl galėsite šypsotis. Taip pat gera priemonė suminkštinti nuospaudas ir sukietėjusias vietas. Stebėtini rezultatai. Sudarytas iš 7 aktyvių dalių, kurios greitai padeda. Atsiųskite \$1.00 (ne C.O.D.), gavę pasiūsimė.

BRIDGEFIELD DRUG
COMPANY,
Dept. 13,

461 Gregory St.,
Bridgeport, Conn.

Visų pažiūrų žmonės gerai
atsiliepia apie P. Abelkio
parašytą istorinį romaną
**ŽEMAIČIŲ
KRIKŠTAS**

Knyga įrišta drobės viršeliuose, per 400 psl. Kaina 3 doleriai ir 50 centų. Reikalaukite pas visus knygų paltintojus arba siųskite užsakymus su pinigais leidyklos atstovui JAV tokiu adresu:

V. MALAKAUSKAS,
10716 Wabash Ave., Chicago 28, Ill.

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ

visus mokesčius
čia sumokėjus

100% apdrausta

DRABUŽIAI
GYDUOLĖS

ir t. t.

Jūsų giminės gauna be
jokių jiems išlaidų

CENTRAL PARCEL
SERVICE, INC.

220 SO. STATE ST., CHICAGO
Tel. Wabash 2-9354

Atdara šeštadien. iki 1:30 popiet.

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, NOVEMBER 28, 1953

suorganizavęs lietuvių kalbos mokyklą ir Montelloj, ir Cambridge'uj. Šitos mokyklos išsilaikė nuo 1927 m. iki 1932 m.

(B.d.)

Dr. Alg. Margeris

MARQUETTE GARDENS

Ann Sanders Jums Pristato

"THE RICHARDS TRIO" — POLKŲ MUZIKA

Pentadienį ir šeštadienį — muzika, kuri nusiunčia jūs!

2453 West 71st Street Prospect 6-8275

1954

THERE IS NOTHING FINER THAN A STROMBERG - CARLSON

PANAVUE • True Panoramic Vision 21" picture tube receiver in beautiful and compact ribbon-striped mahogany veneers. All-glass front gives maximum picture with console features and performance . . . fine PM speaker, quickly removable safety glass, tone control, phono jack.

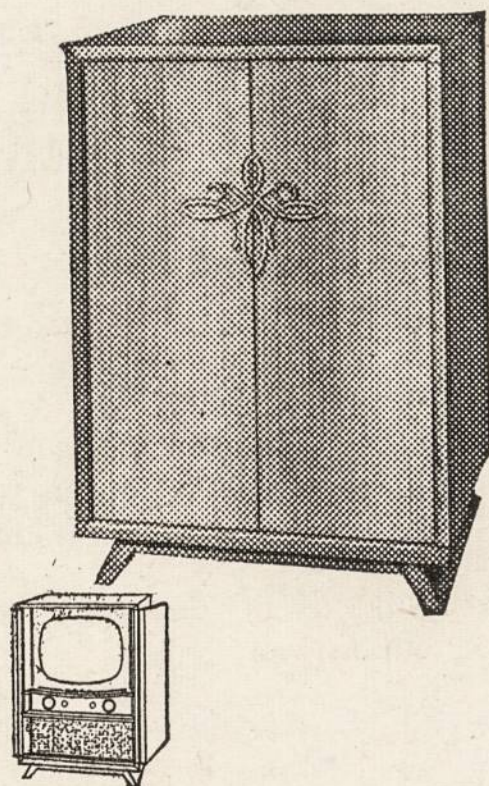
EASY TERMS

INVADER (Mahogany) • Functional design console with entire glass front width devoted to 21" picture tube—sparkling UHF-VHF performance, intercarrier tuning for fine sight and sound. Audio system quality provided by concert-type Alnico 5 PM speaker behind attractive grill. Cabinet, on casters, in handsome mahogany finish Perma-Veneer.

EASY TERMS

MODERNE • To harmonize with the modern trend in home decoration, this 21" picture receiver in comb-grain limed oak has basically simple lines, lightly touched by gracefully flowing door decorations in a pleasing gold finish. The receiver provides unsurpassed performance on UHF or VHF; with intercarrier tuning for fine audio as well as picture.

ILLINOIS FURNITURE & RADIO COMPANY

1570 N. Milwaukee Ave.

Humboldt 9-1600

CIGARETĖ GILTINĖS DALGĮ AŠTRINA

6. Kas iš mūsų nežino "HYPER-TENSION" — padidinto kraujospūdžio, vieno aštriausio dalgio žmonės šienaujant šiam krašte. Daugelis ir mūsų, pusamžio sulaukę, krenta po šio niekadėjo ašmenimis. Jie krisdami nepagalvoja, kad jų taip numylėta cigaretė budeliško dalgio išaštrinime savo trigrašį pridėjus yra.

Rimtos Ligos pirmas skambutis

Su kiekvienu rūkymu gali pakilti kraujo spaudimas. Tai daugybe bandymų patvirtintas faktas. Pavyzdžiui, vienuolika jaunų vyrų, pripratusių rūkyti po 12—20 cigarečių dienoje, kuriuos stebėjo daktarai Moddock ir Coller, tik vieną vienintelę cigaretę surūkę turėjo pakeltą sistolinį kraujo spaudimą nuo 8 iki 20 milimetrų. Diastolinis kraujospūdis tuo pačiu atveju kartais nepakildavo, o kartais ir jis net iki 25 milimetrų aukštyje pasinešdavo. O diastolinio kraujospūdžio pakilimas, kiekvienas gydytojas tai puikiai žino, yra labai rimtos ligos pirmas skambutis.

Įdomu, kad antroji surūkytoji cigaretė tokį pat kraujospūdžio pakilimą iššaukia, kaip ir pirmoji.

Nikotinas kelia kraujo spaudimą

O kodėl cigaretę surūkius kraujospūdis pakyla? — Kad visa tai išaiškintum, gydytojai darė tyrimus toliau. Jie suleidavo į jauno vyro venas vienos cigaretės nikotino kiekį ir tokio jaunuolio kraujo spaudimas pakildavo panašiai, tarsi jis rūkydamas cigaretę būtų tą patį nikotino kiekį gavęs.

Kas vienam pakenčiama, nuo to kitam visai riesta

Būdami teisūs turime pažymėti, kad kai kuriems asmenims rūkymas kraujo spaudimo nepakelia, kitiems jis jį net numuša. Kartais taip staiga po rūkymo krenta kraujospūdis, kad žmogus veikia apalpstas. Bet tas atsitinka tik kai kuriems. Tyrinėtojai Thomson ir Sheldon savo tyrimus atlikę rado pas rūkorus pakeltą kraujospūdį 35%, sumažintą 45%, gi rūkymas, pagal jų davinius, visai jokios įtakos kraujospūdžiui neturėjęs net 20% visų jų tirtų atsitikimų. Minėti tyrinėtojai pabrėžė, kad tyrimų daviniai keitėsi kelis kart per dieną pas tą patį rūkantįjį. Tai gi, katei žaismas, o pelei mirtis — vienam cigaretė šiaip sau, o kitam tarsi medinis piūklas pakaklėjęs.

Skirk pelus nuo grūdų

Labai atsargiai reikia priimti tyrinėtojų duomenis. Ypač suinteresuotų cigaretės garbe tyrinėtojų daviniai labai kritiškai studijuotini. Ten, paprastai, po garbingu vardu esti už-

maskuota cigaretės fabrikančio reklama. Ji gali paduoti jums kad štai ir tokius davinius — iš 13,335 piliečių, turinčių normalų kraujo spaudimą, net 33.1% smarkiai rūkė, vadinas, anot tokių cigaretės draugų, gali ir tu rūkyti ir vis dar normalų kraujospūdį turėti. Arba, jie gali jums pakišti, kaip Ieva Adomui, ir šitoki obuolį — tarp 10,021 turinčių pakeltą kraujospūdį rasta tik 31% didelių rūkorių. Visi kiti iš to būrio nors ir turėjo pakeltą kraujospūdį, bet nebuvo rūkoriai. Vadinas, anot tokių cigarečių fabrikančio draugų, rūkysi ar nerūkysi, gali lygiai gražiai padidintą kraujospūdį gauti.

Čia ir yra mums gudriai užregistros pinklės, kuriosna daugiausia mūsų vargšų žmonelių ir pakliūva. Jau šiandien mums reikia skirti pelus nuo grūdų ir tik geriausių žmonių patarimų klausyti. Kitaip čionykščioj gyvenimo marmalynė gali lengvai pasimesti ir niekad kelio sveikaton nesurasti. Juk čia kiekvienas savo gieda, o tavoji pareiga, anot tokių giedorių, jų kišenių pripildyti. Po to tu gali kojas pakratyti — nieks ne neaktels. Toks monelnikas, per tavąjį lavoną peržengęs, griebis iš kitų pinigų vilioti sveikatą jų čiulpte čiulpdamas.

Nikotinas kipšo rolėje

Žinoma, pakeltam kraujospūdžiui yra daug priežasčių. Jų susekimui bei gydymui net ir labai gero gydytojo galva turi gerokai palaužyta būti. Viskas, kas tik gali žmogui padėti turi būti pagalbom pašaukta. Ir tada ne visada pasiseka reikiama žmogui pagelbėti. Todėl dabartinis geras gydytojas rūpinasi ne tik ligonio gydymu, bet jis dalį nakties nemiega — vis galvoja, tiria, dirba, kad galimai visas priežastis žmogui kraujospūdį pakeliančias susekus ir pašalinus.

Nenuilstamai dirbant, susek-

ta, kad nikotinas nieko teigiamai čia mums neduoda. Atvirkščiai — jis čia gero kipšo rolėje mums prisistato. Jis pakelia čia dar, lyg susitarę, visi šeimogaus kraujospūdį, tiesa ne ką daugiau, negu jis pakyla mums kasdieninį darbą dirbant. Bet vistik pakyla, o pakilusį ar normalų kraujospūdį turėti yra ne tas pat.

Darnioj pynėje — kadugys

Negi ir toliau, tu protingas rūkoriau, leisies cigaretei už nosies vedžiojamas! Tu po sunkaus darbo, namuose rūpestingos žmonos skaniai parengtą vakarienę sudrožęs, tariesi pailsėsiąs dūmą betraukdamas, minkštoji kėdė išsitiesęs. Visko pas tave tuo laiku pakanka, tik vienu tada dalyku pas tave esti perdaug. Tik tėmyk! — Tavo namas nuosavas, kambarys jaukus, lietuvių dailininko pa-

veiklas jį puošia, o gal net ir Tamošaitienės nuostabaug grožio kilimas tavo akį džiugina. Čia dar, lyg susitarę, visi šeimogaus nariai tau nuotailką skaidrina — žmona nesurūgus, ji geras naujienas iš lietuvių gyvenimo tau perduoda, dukrelė irgi — pamokas baigusi rengti ji tau čiauška, jog ji pirmąją klasę nešas toli visas amerikones užu savęs palikusi. Neatsilieka ir berniukas — jis, pavyzdžiui "Premedical school" baigęs, jau medicinos mokyklon priimtas ir — žiūrėk, koks gūvus! Jis jau dabar tėvą gydo — jam lietuviško choro įdai nuotą plokštelę "Kur giria žaliuoja" groja. Už jokius pinigus tu taip veiklių piliulių saviems nervams nuraminai nenusipirksi, kaip ši viena lietuviška daina tave atgaivina. Ji (Tesny's 7-ame pusl.)

Knygos, kurias myli ir protas ir širdis

TINKAMIAUSIOS ilgiems žiemos vakarams ir Kalėdų dovanoms
KNYGOS
gaunamos iki Naujų Metų beveik už pusę kainos.

ČIKAGOS SESELIAI. Septynios novelės, baissės už Upton Sinclair'io Raistą; iliustruotos: 316 nsl.: Kaina \$3

SLIAPTARNIAI. Pirmą knygą, kurioje tiek daug pasakyta apie Amerikos lietuvių gyvenimo sunkumus, vargus ir kovas dėl lietuvių. 652 pusl., Jono Šliupo, "dėdės" Šerno, ir kun. Dembskio atvaizdai, kaina tik 3 doleriai.

ŠIRDIES RŪMAI. Am. lietuvių gyvenimo romanai; pirmas apie širdi. Iliustruotas;

450 puslapių; kaina 4 doleriai.

Visos 3 knygos tik už 6 dolerius! Bet šita beprotiškai numušta kaina galios tik iki Naujų Metų. Todėl nedelskite, bet kiškite į voka \$6.00 ir siūskite: DR. ALG. MARGERIS, 3325 So. Halsted St., Chicago 8, Ill. Persiuntimo kaštus apmokame

MUTUAL FEDERAL SAVINGS

SAVINGS INSURED UP TO \$10,000

FEDERAL SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION

MUTUAL FEDERAL SAVINGS

Rekordas...

- ★ Įsteigta Chicagoje 1905 metais.
- ★ Nuo 1905 metų ši bendrovė pergyveno karus, ekonomines depresijas, panikas ir krizes ir savo taupytojams išmokėjo kiekvieta sutaupyta dolerį
- ★ Aukštus dividendus išmokėjo visada be perstojimo
- ★ Partrauksim jūsų pinigus iš kitur, jei atnešite savo banko knygetę.

Nelaukit—Pradėkit Taupyti Šiandien!

Istaigos valandos: Kasdien nuo 9-tos ryto iki 5 val. po pietų, Ketvirtadieniai nuo 9-tos valandos ryto iki 8 val vakaro, Trečiadieniai visai neatidaro.

AND LOAN ASSOCIATION

2202 W. Cermak Rd. • Chicago 8, Ill.
JOHN J. KAZANAUSKAS, Pres. • Tel. VI rginis 7-7747

(Tęsinys iš 6-to pusl.)

tave į žydinčias lankas bei ošiančias girias nuėša. Tu vėl žmogumi esąs jauties, fabriko dūžiams toli toli nusidanginus. Tada tu gali džiaugtis, tu pradedi mylėti tai, ko anksčiau nekentei. Tau miela pasidaro, kad kaimynui gerai sekasi, o pirmiau tu jam pavydėjai. Tu dabar patenkintas, kad lietuvių gėras vardas svečioj šalyje vis plačiau sklinda, o anksčiau tu jį po puodyne dengėi. Tu dabar išdidus, kad apie Lietuvą geriausios šio krašto galvos gražiai atsiliepia ir mūsų tėvynės išlaisvinimo dieną artina, o dar neseniai tu tėviškę savo, tarsi asilas mirštanti liūtą, spyrei.

Tu dabar nusiraminau — o ramiu būti ir sveiku išlikti beveik vienas ir tas pats. Gaila, kad tu gerume iki galo nedatėsi — gali sakyti, jūras perplaukęs tu pradedi skęsti baloj. Tik apsižvalgyk — šioj darnioj tavo gyvenimo pynėj — kadugys-cigaretė tavuos dantyse smilksta! O ji ne tik smilksta, bet pamažu tavąją aplinką smilkyti ima.

— Kodėl kadugys? — Cigaretė visai derinasi atsipučiant — prieštarausi. — Taigi kad kadugys, ir dar kaip dygliuotas — dėl jos tavo širdis su kraujo indais dirba taip tau kėdėj patogiai išsitiesus, tarsi tu vis dar fabrike besirastum. Mat, net ir tau besilsint, cigaretėj esąs nikotinas pakelia kraujospūdį tiek, tarsi tu viršvalandžius pliektum.

— Perdaug jau skiedi, daktarėli — riktėsi. — Tėvas mano pypkės iš dantų neišmetė ir neprasmego, negriebs kipšas ir manęs — numosi ranka.

Mes patys esam savo laimės kalviai

Žmogus pats yra savo laimės kalvis — niekas prieš jo norą jo neapgydys, nepatars ir jam nepadės. Ne į tokius užsispyrėlius čia kalbama. Juos tik kars tas ištiesins. Čia kreipiamės tik į tuos, kurie nori faktų ir iš jų sugeba išvadas patys pasidaryti. Štai jie:

Nonint nikotino žalą susekti, reikia kraujospūdį matuoti ne tik gulint, bet ir stovint ir dar po bandomojo darbo matavimą pakartoti.

Po šitokio tyrimo pas surūkiusius kelias cigaretes eilė tyrinėtojų surado pakilusi kraujospūdį gulint, gi jiems atsistojus — rasta žymus nesugebėjimas kraują išnešiojančios sistemos prisitaikyti užkrautam darbui. Vadinas, rūkoriaus širdis jam besilsint dirba įtempiai, todėl kai reikia jam tikrai dirbti — jis suglemba.

Atsargiai — tavęs tyko iš kelmo piktoji

Niekas iš mūsų nežinom kuriam nikotinas yra ypatingai nuodingas. O kraujo spūdzio pakilimas kiekvienam yra taip rimtas sveikatos trūkumas, kad čia žaislui visai nėra vietos. Blogiausia, kad gydymas minėto trūkumo yra nepaprastai sunkus. Todėl, dar galvos ne-

praradęs lietuvis vengs bet kokios, nors ir mažiausios padidintą kraujospūdį iššaukiančios blėdies — negi jis leis į džiuongles, kur iš kiekvieno kelmo jo tykodama piktoji šnypščia!

VENDING AUTO-VACS NEW UNIQUE SERVICE COIN VENDING FIELD

Wonderful opportunity to earn dividends. Guarantee without exception \$100 return in first 90 days. Should more than double guarantee. Total cost \$350. WANTED: VENDORS AND DISTRIBUTORS.

TAYLOR AUTO - VAC COMPANY

30 NO. LA SALLE STREET

DEARBORN 2-1585

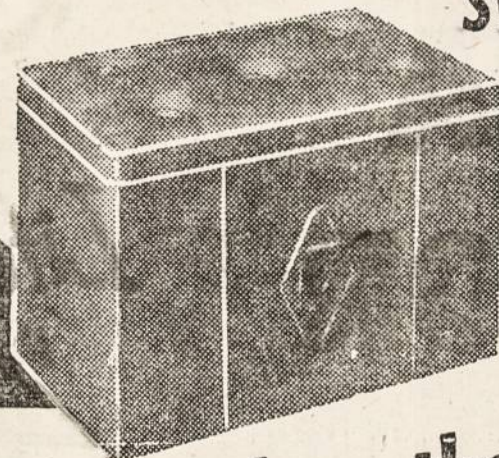
NOW AT

AMERICAN FURNITURE

SWAP FOR THE SWIVEL-TOP!

\$24⁹⁵ Retail Value
TRADE-IN
for your old cleaner

Swap it NOW and get this Dual Purpose HASSOCK-CHEST!

The chest is built of kiln-dried pine, plastic covered, waterproof, stain-proof, with upholstered seat. Designed to house G-E cleaner and attachments.

When you buy the New Improved 1953

G-E Swivel-Top CLEANER

The most effective cleaner ever made! Adding New Features... New Engineering to the Most Wanted, Fastest Selling G-E Cleaner Ever Built... the Cleaner that made "REACH-EASY" Cleaning possible! See it NOW! **\$89.95** with all attachments

NO CASH DOWN!
18¢ a DAY!

American Furniture & Radio Stores

1523 No. Milwaukee Avenue

Humboldt 6-5000

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

Laiškas Redakcijai

(Dėl žinutės Nr. 214, 1953.X.31, 1 pusl.)

Gerbiamieji,

Apie gen. Arakčejevo premiją už geriausią imperatoriaus Aleksandro I-jo biografiją aš pirmą kartą išgirdau iš privatdocento J. V. Gotje 1912 m., kai studijavau istoriją Maskvos Imperatoriškojo Universiteto istorijos filologijos fakultete. Kiek prisimenu, buvo sakyta, jog pinigai laikomi Anglijos Banke Londone ir kad 1925 metais susidarys jau daugiau kaip 1,000,000 rublių. Kaip tik teko rašyti seminaro darbą apie gen. Arakčejevą, ir docentas Gotje juokaudamas ragino mus ateityje pasidarbuoti dėl tokios didelės premijos.

O vėliau, jau po 1925 metų, Lietuvoje buvau skaitęs ar tai Rygoje leistame rusų kalba dienraštyje "Siegodnia", ar kuriame kitame laikraštyje, kad Sovietinė Mokslių Akademijs pareikalavo iš Anglijos Banko, kad jį išduotų jai gen. Arakčejevo indėlių su visais procentais per 100 metų, nes tas indėlis buvo skirtas Rusijos Imperatoriškajai Mokslių Akademijai. Anglai, esą, prikibo prie akademijų pavadinimų skirtumo 1825 ir 1925 metais ir nebuvo linkę mokėti pinigų naujai Sovietinei Akademijai. Ne paslaptis, kad nemaža akademikų iš senosios Imperatoriškosios Akademijos buvo išvaryta, nužudyta, išstremta arba šiaip sau nuo tuo laiku pasireiškusio bado ar šiltinės pasimirė. Apie tai anglai puikiai žinojo. Tad atrodo taip ir liko tie pinigai Londone.

Bet pasistengiau per Londone gyvenančius lietuvius pasiteirauti Britų Muziejuje. Toji įstaiga viską žino ir tikrai suteiks žinių ir mieliems "Literatūros" skaitytojams.

—A. Ružancovas

Learning To Live In America

Roosevelt College rugsėjo m. prasidėjo 15-os savaitių kursas su anglų kalbos pamokomis ir specialiai skirtomis valandomis: American Studies Program.

Kursams vadovauja Dr. A. Hillman, sociologijos profesorius. Dėstytojai: Mrs. W. D. Neff ir Mr. E. A. Hardwig.

Kursų lankytojai filmų pagalba supažindinami su Amerikos gyvenimu, jos istorija, industrija, menu, muzika ir dainomis. Lankomi muziejai ir kitos įžymesnės vietos. Amerikos liaudies ir šiaip populiarias dainas padainavo specialiai kviestas dainininkas pritariant gitara ir paaiškinant jų atsiradimo istoriją. Pav. daina: "Kanas", "Viengungis", "Traukinio darbininkas" ir kit.

Lapkričio mėn. 20 d. vakaras buvo skirtas diskusijoms ir pokalbiams, kuriems vadovavo dekanas E. W. Balduf bei vokiečių ir ispanų kalbos profesorai.

8—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, NOVEMBER 28, 1953

Be to, lankėsi p. Aksel Zachariassen, Norvegijos darbininkų švietimo generalinis sekretorius.

Po pokalbių visi buvo pakviesti prie kavutės su gardžiais pyragaičiais. Tai buvo tikrai graži staigmena. Tariame nuoširdžiau-

sią padėką Mrs. W. D. Neff ir kitiems.

—A. K.

Išduodamos naujos auto lentelės

Naujos automobilių numerių

lentelės 1954 metams pradamos išdavinti ateinantį antradienį Springfielde ir Chicagoje, Ashland ir Van Buren ofise.

Garsinkitės "N-nose"

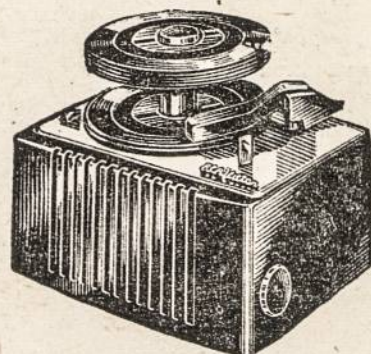

"Victrola" 45 Radio-Phonograph. Lowest priced RCA Victor radio-phonograph you can buy! Has famed "Golden Throat" tone. Finished in maroon. Model 9Y510.

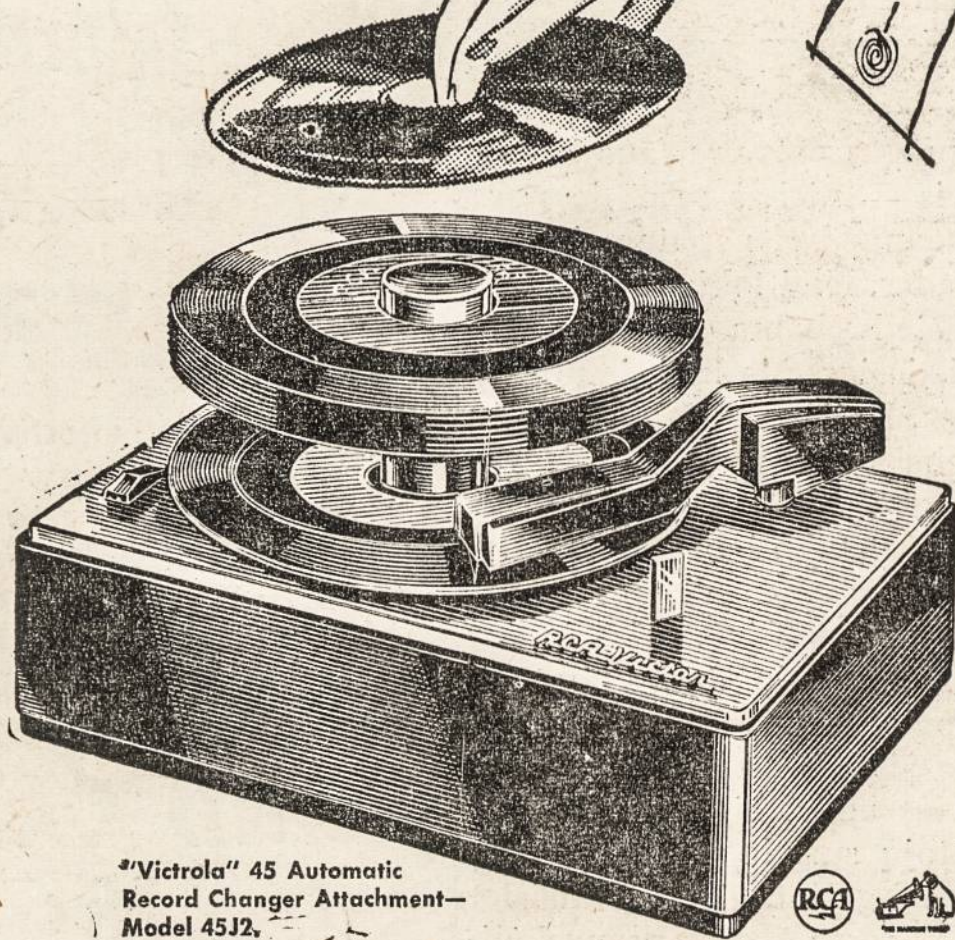

Another
RCA
VICTOR
"Extra"

Life begins with
"45"

"Victrola" 45 Automatic Phonograph—Ready for years of record fun. Easy to play... easy to carry. "Golden Throat" tone system. Model 45EY2.

"Victrola" 45 Automatic Record Changer Attachment—Model 45J2.

- Flick a button once—and you can automatically play up to 14 Extended Play records—nearly 2 hours of continuous music. It's the world's simplest, surest record changer.
- Records change faster, easier—the modern way—from the big center spindle.
- You've thousands of selections to choose from on 45—all played by the world's most famous recording artists.

More Music for
Less Money
with Extended Play Records on
"Victrola" 45

GARRICK MUSIC SHOPS

4141 West Madison Street.

Sacramento 2-2025

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS